ВЕСТНИК НА СТУДЕНТИТЕ ПО БЪЛГАРИСТИКА
НА ИНСТИТУТА ПО ЗАПАДНА И ЮЖНА СЛАВЯНСКА ФИЛОЛОГИЯ НА ВАРШАВСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ
GAZETA STUDENTÓW BUŁGARYSTYKI
INSTYTUTU SLAWISTYKI ZACHODNIEJ I POŁUDNIOWEJ UNIWERSYTETU WARSZAWSKIEGO

СМОКИНЯ

№ 2 | юни 2014
Nr 2 | czerwiec 2014

Прочетох
едно стихотворение
– wyprawa w góry Piryn

Алек Попов
Alek Popow

Западни покрайнини
Zachodnie pogranicze

Чалга
и диско поло
Czałga i disco polo

Скъпи читатели!

Drodzy czytelnicy!

С гордост Ви представяме втория брой на студентския вестник *Смокиня*. Надяваме се, че всеки от Вас ще намери в него по нещо интригуващо, свързано с България. Предлагаме Ви да започнете пътешествие из великолепните дебри на Пирин планина, да се запознаете с още един голям български съвременен писател – Алек Попов, както и със ситуацията на българските малцинства в Западните покрайнини, да разберете обичан ли е Азис от българите и има ли нещо общо българската чалга с полското диско поло, да научите нещичко за българската великденска трапеза, както и да се позабавлявате с български шеги, загадки и приказки. Без съмнение Ви очаква невероятно публицистично приключение!

Приятно четене!

Йорданка Илиева-Цъган

Rysunek: Iga Michalska.

Редакция: Студентките по българска филология от Института по Западна и Южна Славянска филология на Варшавския университет
Ръководство: Йорданка Илиева-Цъган
Коректа на българските текстове: Йорданка Илиева-Цъган
Коректа на полските текстове: Анджелика Кошиерадзка
Предпечатна подготовка и графично оформление: Виктория Козловска
Рисунка във винетката: Ига Михалска

Redakcja: Studentki bułgarystyki Instytutu Slawistyki Zachodniej i Południowej Uniwersytetu Warszawskiego
Prowadzenie: Yordanka Ilieva-Cygan
Korekta bułgarskich tekstów: Yordanka Ilieva-Cygan
Korekta polskich tekstów: Angelika Kosieradzka
Skład i opracowanie graficzne: Viktoria Kozłowska
Rysunek w winiecie i pomysł na logo: Iga Michalska

Z dumą prezentujemy drugi numer naszej gazety studenckiej *Смокиня*. Mamy nadzieję, że każdy z Was odnajdzie w nim dla siebie coś intrygującego związanego z Bułgarią. Proponujemy rozpocząć od podróży po malowniczych zakątkach gór Pirin, zapoznać się z kolejnym wielkim współczesnym pisarzem bułgarskim – Alekiem Popowem, jak również z sytuacją mniejszości bułgarskiej na Pograniczu Zachodnim, dowiedzieć się, czy Azis naprawdę jest lubiany przez Bułgarów i co wspólnego ma bułgarska czałga z polskim disco polo, poznać trochę bułgarskie potrawy wielkanocne oraz dobrze bawić się z bułgarskimi kawałami, zagadkami i bajkami. Bez wątpienia czeka na Was wspaniała publicystyczna przygoda!

Miłego czytania!

Yordanka Ilieva-Cygan

Прочетох
едно стихотворение

Przeczytałam wiersz czyli relacja z podróży po Macedonii Pirińskiej

АВТОР: *Александра Ковалчък*
AUTOR: *Aleksandra Kowalczyk*

Част I: Гоце Делчев

"Гоце Делчев"... Това е като един полски град, наречен Юзеф Пилсудски" каза П. Седяхме над картата на България и дълго мислихме как да започнем нашата обиколка из Пиринска Македония. Никога не планираме прекалено много, затова в един момент решихме, че градът с такова име ще бъде нашата отправна точка за околните села. Досега, а пътуваме заедно шест години, сме имали точно такава схема на действие – спим в града и правим еднодневни екскурзии до селата, за да попитаме за народни песни. Имаше, разбира се, чудесни изключения, например нощувка в циганско село в Трансилвания или спане в планините под открито небе в лагера на овчари, но ние не настояваме за приключение. Най-добре е, когато то само идва, когато стане случайно. В Гоце Делчев пристигнах с болка в стомаха и когато слязох на занемарената автогара и видях постиндустриалния пейзаж наоколо, не ми се искаше да имам окото на Андрей Сташюк, който от такиви неща може да направи поезия. Физиологията спечели, но за щастие не за дълго. Мина ми.

Вървяхме с нашия багаж към града все още несигурни, дали ще останем тук. Изведнъж поезията започна да се появява сама. Из Албания наивно пътувах с Дне-

вик написан после, което беше прекрасно за мен, но много несамостоятелно във виждането. В България главата ми се напълни с чужди думи, защото това беше първият път, когато отидох в страна, чийто език уча. Аз дори не си спомням това, което прочетох там, а обикновено за мене пътуването е много силно свързано с книги. Тук не чувствах нито един литературен филтър. Реших да се съсредоточа върху слушането на езика. Всички снимки, които видях, бяха верни, нищо не измислих.

И така вървим ние с нашите багажи – аз с раница, П. с куфар. Внезапно иззад ъгъла на бетона се появява кола, теглена от бавен кон и един прегърбен дядо, носещ някакво сено или клонове. Той започва да вика: „Дай му гърбицата! Това е прекалено тежко за тебе! Дай му гърбицата!“. Вика и в същото време се смее. Не знае, че аз и П. имахме зад гърба си разгорещени дебати за превъзходството на раницата над един куфар и обратното. Всеки от нас си избра най-удобното решение и не би искал да се смени. Както и да е – аз се чувствах много доволна. Дядото си отиде, помахахме му с любов и продължихме по-нататък. Имах чувството, че току-що съм прочела едно стихотворение .

Стигнахме до място, което приличаше на центъра и което е било, както се оказа после, едно от многото в този град. То беше фокусирано върху търговията. Ние започнахме да питаме хората на улицата за най-евтиното място за спане. Всеки отговори: „Туристическата спалня” и се опита да покаже пътя. Сгрешихме, търсейки по стар навик голяма табела. Най-накрая някой ни посочи пазара и между сергии-

Zdjęcia autorki i P.

Гоце Делчев получава името си през 1951 година. По-рано, по време на османското владичество, се е наричал Неврокоп, а още по-рано Никополис. Той е основан през втори век от римския император Траян. Вървяхме по улиците на този град с дълга история и минавахме плакати и знамена със символите на съвременната партия ВМРО-ДПМНЕ.

те видяхме една тясна пътека, водеща до бяла, пластмасова врата, върху която зелен надпис, направен от зелени стикери, ни увери, че сме стигнали нашата цел.

Влизаме. От лявата страна има прозорец на портиера залепен с карти и листовки от преди петдесет години, а над това виси часовник с Дева Мария. На съседната стена виси, разбира се, избледняло копие на картината на Шишкин. Ние вече бяхме виждали такива в различни барове и хотели, а най-красивото, защото в най-красивите околности, в Самоков. Разхождахме се из улиците на този хубав малък град в Рила планина и на един от ъглите на улиците видяхме една невероятна инсталация. Към парче от ограда прикрепен навес, а под него стои една пейка и дървен дюбел, служещ за маса. Над него, на оградата, окачени две копия на картини: *Сутрин в борова гора* и *Последната вечеря*. Отдясно са прикрепени снимки:

една черно-бяла от миналото време, другата от ваканцията в планината (вероятно в близките Боровец и Банско) и третата, показваща точно мястото, което току-що гледах, но пълно с хора – трима мъже, седящи с вино и ракия и едно дете. Под тези красиви картини виси колекция от исторически ски.

Стоим при този прозорец на портиера и гледаме вътре. Няма никого.Виждам само самотен стол, а зад него още по-самотно легло. От другата страна на хола стига до нас гласа на радиото, при което ние решаваме да отидем. Отиваме в коридора, отваряме вратата и виждаме една стая, затрупана с материали, закачалки, кройки и различни дрехи. На заден план, при шевната машина, седи една шивачка, почти невидима сред купчините от цветни материали. Ниска, облечена на няколко ката, с няколко тъмни пуловера. Питаме я за стаята и тя казва, че има, но няма нито отопление, нито топла вода. Това е началото на февруари, днес е изключително топло, но вчера се разхождахме из рилския сняг, така че ние се споглеждаме със съмнение. Стаята изглежда доста добре, има метални легла, маса покрита с пъстри покривки, пожълтели стени, а на една от тях Шишкин. Решаваме да останем тук, а през нощта да се затоплим с помощта на ракия. В комунистическите времена това място наистина е било туристическо, но днес служи като хотел за работниците.

Отидохме да разгледаме града. Първо на пазара. Типичен и красив както винаги, благодарение на множеството плодове, зеленчуци и ядки. Гоце Делчев казват е известен със своето производство на звънчета за прасета, пасящи в околните планини. Там видяхме сергия на ковач, чийто външен вид беше в унисон със стереотипните представи. Висок, широкоплещест мъж с кръгъл, стърчащ корем, скрит под дълга сива престилка. Зачервено лице и прав силует. Той стоеше гордо в царството си от железни предмети, направени със собствените му ръце. Звънчетата

за прасета, движени от вятъра, бяха като негов кралски оркестър – много ценен, защото не успяхме да намалим цената на нищо. Ковачът добре знаеше стойността на своята работа.

Гоце Делчев получава името си през 1951 година. По-рано, по време на османското владичество, се е наричал Неврокоп, а още по-рано Никополис. Той е основан през втори век от римския император Траян.[1] Вървяхме по улиците на този град с дълга история и минавахме плакати и знамена със символите на съвременната партия ВМРО-ДПМНЕ[2]. Останахме през известно време при старата църква,

1 Георги (Гоце) Николов Делчев (изписване до 1945 година Гоце Дѣлчевъ) е един от най-значимите български революционери, водач и идеолог на Българските македоно-одрински революционни комитети, по-късно известни като Вътрешна македоно-одринска революционна организация. Национален герой в България и Република Македония (http://bg.wikipedia.org/wiki/Гоце_Делчев; достъп: 02.04.2014).

2 Вътрешната македонска революционна организация – Демократическа партия за македонско национално единство (ВМРО-ДПМНЕ) е една от големите политически партии в Република Македония. Партията се определя като народна партия с християн-демократическа ориентация, която работи за влизането на Република Македония в НАТО и Европейския съюз. Международни наблюдатели определят ВМРО-ДПМНЕ като националистическа партия (http://bg.wikipedia.org/wiki/Вътрешната_македонска_революционна_организация_-_Демократическа_партия_за_македонско_национално_единство; достъп: 02.04.2014).

която е била превърната в склад, а долу има кръчма Афродита. След тези градски атракции, ние пристигнахме в предградието. Решихме, че това е добро място да се търсят народни песни. Започнахме с малък магазин, притежаван от по-възрастните мъже. Разговорът беше хубав, но те не искаха да пеят с нас. Отидохме към манастира по вероятно най-известната пешеходна пътека в района. Една група от по-възрастни жени се връщаха в своите къщи. Попитахме ги дали могат да пеят. Всички ясно показаха ниска жена с кестеняви къдрици, държаща в ръката си малък букет току-що набрани цветя. „Тя е! Тя знае всички песни!", извикаха една през друга. Вили беше малко притеснена, но призна, че пее. След кратък разговор успяхме да си уговорим среща за следващата сутрин. Тя ни покани в дома си.

Защо питаме за песни ли? Знаем, че времената на събирачи на „автентичен" фолклор са минали. За нас музиката е претекст за среща. По този начин преди три години бяхме в албанско село, разположено високо в планината, с местен хор на албанци, неидеално пеещи техните национални полифонии. Един и същ път ни доведе в циганското село в Трансилвания, където никой не свири, нито пя за

нас, но вместо това направихме обща снимка с Христос в заден план, която беше изпратена с ММС на циганския диско канал и там се появи в горния десен ъгъл на цветния телевизор. Благодарение на нашите наивни въпроси се запознахме с много интересни хора и бяхме в такиви места, за които никога не бих си и помислила, че могат да съществуват. Същото беше и с певицата Вили и нейния съпруг-акордеонист, които в една тиха българска кухня, в един град с революционно наименование ни подариха песни, каквито някога са изпълнявали в редиците на хора на комунистическото си работно място. ❧

Część I: Goce Dełczew

„Goce Dełczew3... To tak, jakby nazwać jakąś polską miejscowość Józef Piłsudski" – powiedział P. Siedzieliśmy w Rile nad mapą Bułgarii i długo myśleliśmy o tym, jak rozpocząć nasze zwiedzanie Macedonii Pirińskiej. Nigdy nie planujemy zbyt wiele, dlatego bez zastanowienia stwierdziliśmy, że miasto o takiej nazwie będzie naszą bazą wypadową do okolicznych wiosek. Do tej pory, a jeździmy razem od sześciu lat, mieliśmy właśnie taki schemat działania – śpimy w mieście i robimy jednodniowe wypady do wiosek, żeby pytać o pieśni ludowe. Zdarzały się oczywiście cudowne wyjątki – noc w cygańskiej wiosce w Transylwanii, czy spanie w górach pod gołym niebem w obozowisku pasterzy, ale nie upieramy się na przygodę. Najlepiej, gdy przychodzi sama, jest przypadkowa. Do Goce Dełczew przyjechałam z bolącym brzuchem i gdy wysiadłam na obskurnym dworcu autobusowym i ujrzałam wokół postindustrialny krajobraz oszpecający góry, to nie chciało mi się mieć oka Andrzeja Stasiuka, który właśnie z takich rzeczy potrafi wyciągnąć poezję. Fizjologia zwyciężyła, ale na szczęście nie na długo. Przeszło.

Ruszyliśmy z bagażami w głąb miasta ciągle niepewni, czy tutaj zostaniemy. I nagle poezja zaczęła wyłaniać się sama. To po Albanii naiwnie jeździłam z *Dziennikiem pisanym później*, co było dla mnie piękne, ale jakieś takie niesamodzielne w patrzeniu.

3 Goce Dełczew (ur. 4 lutego 1872 w Kukuszu, zm. 4 maja 1903), przywódca ruchu wyzwoleńczego. Ważna postać XIX-wiecznej walki rewolucyjnej w Macedonii i Tracji pod panowaniem tureckim. Należał do grona przywódców Wewnętrznej Macedońskiej Organizacji Rewolucyjnej (http://pl.wikipedia.org/wiki/Goce_De%C5%82czew; dostęp: 01.04. 2014).

W Bułgarii moja głowa była wypełniona obcymi słowami, bo pierwszy raz pojechałam do kraju, którego języka się uczę. Już nawet nie pamiętam, co czytałam, a bardzo mocno kojarzę zazwyczaj podróże z książkami. Tutaj nie czułam żadnego literackiego filtru. Postanowiłam skupić się na słuchaniu języka. Te wszystkie obrazy, które zobaczyłam były wreszcie prawdziwe, nic sobie nie wymyśliłam.

Idziemy więc z tymi swoimi bagażami – ja z plecakiem, P. z walizką. Nagle zza betonowego zakrętu wyłania się wóz zaprzężony w jednego powolnego konia, a na nim jeden zgrabiony dziadek wiezie jakieś siano albo gałęzie. Zaczyna krzyczeć do mnie: „Oddaj mu ten garb! To za ciężkie dla ciebie! Oddaj mu ten garb!". Krzyczy i śmieje się jednocześnie. Nie wie o tym, że ja i P. mamy za sobą gorące dyskusje na temat wyższości plecaka nad walizką i odwrotnie. Każdy z nas wybrał dla siebie najwygodniejsze rozwiązanie i na pewno nie chciałby się zamienić. Tak czy inaczej – zrobiło mi się niezmiernie miło. Dziadek odjechał, pomachaliśmy mu z miłością i poszliśmy dalej. Poczułam się jakbym właśnie przeczytała wiersz.

Doszliśmy do miejsca, które wyglądało jak centrum i które było, jak się później okazało, jednym z wielu w tym mieście. To skupiało w sobie handel. Zaczęliśmy pytać ludzi na ulicy o najtańszy nocleg. Wszyscy odpowiadali: „noclegownia turystyczna" i próbowali wskazać drogę. Błądziliśmy długo, szukając z przyzwyczajenia dużego szyldu. Wreszcie ktoś nam wskazał targ i między straganami, zobaczyliśmy wąski chodnik prowadzący do białych, plastikowych drzwi, nad którymi zielony napis ułożony z naklejek upewnił nas, że dotarliśmy do celu.

Wchodzimy. Po lewej stronie okienko portiera zalepione mapami i ulotkami sprzed pięćdziesięciu lat, a nad nim tarcza zegara z Matką Boską. Na sąsiedniej ścianie wisiała, oczywiście, wyblakła reprodukcja Szyszkina. Widzieliśmy już takie w kilku knajpach i hotelach, a najpiękniejszą, bo w najbardziej uroczym otoczeniu, w Samokowie. Przechadzaliśmy się małymi uliczkami tego miłego miasteczka w górach Riła i na jednym z rogów ulic zobaczyliśmy niesamowitą instalację. Do kawałka płotu przymocowano daszek, a pod nim stała ławka i drewniany kołek służący jako stolik. Nad nim, na płocie, wisiały dwie reprodukcje: *Poranek w sosnowym lesie* i *Ostatnia wieczerza*. Po prawej stronie doczepiono zdjęcia: jedno czarno-białe wyglądające na „klasowe" z dawnych czasów, drugie z zimowych wakacji (prawdopodobnie w pobliskim Borowec lub Bansko) i trzecie przedstawiające dokładnie to miejsce, na które właśnie patrzyliśmy, tylko że wy-

„Oddaj mu ten garb! To za ciężkie dla ciebie!"

pełnione ludźmi – trzech mężczyzn siedzących przy winie i rakiji oraz dziecko. Pod tymi pięknymi obrazami wisiała kolekcja historycznych nart.

Stoimy przy tym okienku portiera i zaglądamy do środka. Nikogo nie ma. Widać tylko samotne krzesło, a za nim jeszcze bardziej samotne łóżko polowe. Z drugiej strony przedsionka dochodzi do nas głos radia, za którym postanawiamy pójść. Wchodzimy na korytarz, otwieramy drzwi i widzimy pokój zagracony materiałami, wieszakami, skrawkami i różnymi ubraniami. W głębi, przy maszynie do szycia, siedzi siwowłosa szwaczka, prawie niewidoczna wśród kolorowych stosów tkanin. Niska, ubrana na cebulkę w kilka ciemnych swetrów. Pytamy ją o pokoje, a ona mówi, że w porządku, ale nie ma ani ogrzewania ani ciepłej wody. Jest początek lutego, co prawda dziś wyjątkowo ciepło, ale jeszcze wczoraj chodziliśmy po rilskim śniegu, więc spojrzeliśmy na siebie z wątpliwościami. Pokój wygląda całkiem dobrze, są metalowe łóżka, stolik nakryty kolorowym obrusikiem, pożółkłe ściany, a na jednej z nich Szyszkin. Decydujemy się tu zostać, a w nocy rozgrzewać się rakiją. W czasach komunizmu to miejsce rzeczywiście było turystyczne, dziś pełniło funkcję hotelu robotniczego.

Poszliśmy zwiedzać miasto. Najpierw targ. Typowy i piękny jak zawsze dzięki wielości owoców, warzyw i orzechów. Goce Dełczew podobno słynie z wyrobów dzwonków dla trzody pasącej się w okolicznych górach. I oto zobaczyliśmy stragan kowala, którego wygląd zgadzał się ze stereotypowymi wyobrażeniami. Wysoki, barczysty mężczyzna z okrągłym, odstającym brzuchem zakrytym długim szarym fartuchem. Wypieki na twarzy i wyprostowana sylwetka. Stał dumnie w swoim królestwie żelaznych przedmiotów wykutych własnymi rękoma. Dzwonki dla trzody poruszane wiatrem były jak jego nadworna orkiestra – bardzo cenna, bo żadnej rzeczy nie udało nam się utargować. Kowal dobrze znał wartość swojej pracy.

Goce Dełczew otrzymało swoją nazwę w roku 1951. Wcześniej, w czasach panowania tureckiego, nazywało się Newrokop, a jeszcze wcześniej Nikopolis. Zostało założone w II wieku przez cesarza rzymskiego Trajana[4]. Spacerowaliśmy ulicami tego miasta z długą historią, mijaliśmy plakaty i flagi z symbolami współczesnej partii WMRO-

4 http://bg.wikipedia.org/wiki/Гоце_Делчев_(град); dostęp: 01. 04. 2014.

DPMNE[5]. Zatrzymaliśmy się na chwilę przy dawnej cerkwi, która została przerobiona na magazyn i w której podziemiach znajduje się knajpa Afrodyta. Po tych miejskich atrakcjach dotarliśmy na obrzeża. Stwierdziliśmy, że to dobre miejsce do szukania pieśni ludowych. Zaczęliśmy od małego sklepiku opanowanego przez starszych mężczyzn. Rozmowa była miła, ale nie chcieli z nami pośpiewać. Poszliśmy w stronę monastyru, do którego prowadziła prawdopodobnie najsłynniejsza ścieżka spacerowa w okolicy. Wracała nią do domów grupka starszych kobiet. Zapytaliśmy, czy potrafią śpiewać. Wszystkie bezspornie wskazały na niską kobietę w kasztanowych loczkach, trzymającą w ręku malutki bukiecik dopiero co zerwanych kwiatków. „Ona! Ona zna wszystkie pieśni" krzyczały jedna przez drugą. Wili była lekko zawstydzona, ale przyznała się, że śpiewa. Po krótkiej rozmowie udało nam się umówić na następny dzień rano. Zaprosiła nas do swojego domu.

Dlaczego pytamy o pieśni? Wiemy przecież, że czasy zbieraczy „autentycznego" folkloru mamy już za sobą. Dla nas muzyka jest pretekstem do spotkania. W ten sposób trzy lata temu znaleźliśmy się w albańskiej wiosce, położonej wysoko w górach, z miejscowym chórem Albańczyków wyśpiewujących nieidealnie swoje narodowe polifonie. Ta sama droga zaprowadziła nas do cygańskiej wioski w Transylwanii, w której nikt nam nie grał ani nie śpiewał, ale za to zrobiliśmy sobie wspólne zdjęcie na tle ściennego Chrystusa, które zostało wysłane MMSem do cygańskiego kanału disko i tam wyświetlone w prawym górnym rogu świętego telewizora. Dzięki naszym naiwnym pytaniom poznaliśmy wielu ciekawych ludzi i znaleźliśmy się w takich miejscach, o których nigdy bym nie myślała, że mogą istnieć. Tak samo było ze śpiewaczką Wili i jej mężem akordeonistą, którzy w zacisznej bułgarskiej kuchni, w mieście o rewolucyjnej nazwie obdarowywali nas pieśniami, które niegdyś wykonywali w szeregach chóru komunistycznego zakładu pracy.

Tak samo było ze śpiewaczką Wili i jej mężem akordeonistą, którzy w zacisznej bułgarskiej kuchni, w mieście o rewolucyjnej nazwie obdarowywali nas pieśniami, które niegdyś wykonywali w szeregach chóru komunistycznego zakładu pracy.

5 Wewnętrzna Macedońska Organizacja Rewolucyjna – Demokratyczna Partia Macedońskiej Jedności Narodowej (mac. *Внатрешна македонска револуционерна организација – Демократска партија за македонско национално единство*, *Wnatreszna makedonska rewołucionerna organizacija – Demokratska partija za makedonsko nacionalno edinstwo*, *ВМРО-ДПМНЕ*, *WMRO-DPMNE*) – konserwatywna partia polityczna w Macedonii. Została założona w 1990 roku, a jej korzenie sięgają roku 1893. Liderem partii jest Nikoła Gruewski (http://pl.wikipedia.org/wiki/WMRO-DPMNE; dostęp: 01. 04.2014).

„Дълго поглед в мрака впивах в страх, съмнения, удива, с блян, за който никой смъртен не е имал дързостта.[1]"

АВТОР: *Анджелика Кошиерадзка*
AUTOR: *Angelika Kosieradzka*

Алек Попов – роден през 1966 г. в София, завършил българска филология, драматург, редактор на списание "Майчин език" и директор на "Дом на книги за деца", свързван главно с "Мисия Лондон", по-малко с "Черната кутия". За мен първо и преди всичко романист. Първо и преди всичко автор на събраните в сборника разкази "Пътят към Сиракуза."

Попов е брилянтен компилатор на вдъхновяващи го явления. В неговите творби могат да се видят препратки към Светослав Минков, който всъщност е създал от нулата модерната българска фантастика. Между другото, имам чувството, че тази конкретна част от местната литература е широко игнорирана. Поради това трябва да се оповести, че българите познават и създават фантастика и постиженията на Минков заемат достоен дял от литературата. Но в областта на комикса, за съжаление, ситуацията е много по-лоша. Николас Пресл, френски създател на велики мълчаливи комикси, живеещи ежедневно в София, в интервю с Tygodnik Powszechny заявява изрично, че в България "комиксът практически не съществува". Голяма загуба, бих разгледала с удоволствие картинното адаптиране на Минковската "Дамата с рентгеновите очи".

1. Цитат от „Гарванът" на Едгар Алън По в превод на Спас Николов (около 1967г.).

Алек Попов също използва творчеството на българските постмодернисти и творци, създаващи литература, която е вградена в течението, наречено диаболизъм. Всяка от историите на "Пътят към Сиракуза" е комбинация от остроумие, поетика на абсурда и гротеска, черен хумор, с широк спектър от проучване на реалността, било то обществена или политическа. Мисля, че силата на Попов е в неговия минимализъм. Изграждането на сюжета е изключително ограничено (трудно е да се намерят в него най-подробни описания на външния вид на героите, българската флора и атмосферни явления), авторът разказва за хода на събитията по кратък, буквален начин (затова изборът на автора е паднал върху такава литературна форма, която е... кратка), което позволява на читателя да интерпретира действието освободено от смекчаващото въздействие на орнаменти.

Разказите на Попов са конструирани така умело, че той често е сравняван от критиците с майстора в тази област – Едгар Алън По (оттук и цитатът от него в заглавието на статията). Никой никога няма да определи Попов, както и По като оптимистични. Писателите представят настоящата действителност не само реалистично, но също така понякога умишлено я подобряват, но не в традиционния смисъл на думата – вместо да я идеализират, я боядисват с тъмни цветове. Творбите им не завършват с щастлив край, а изключително песимистичният или дори зловещ подход към живота позволява на авторите да имат иновативен поглед към ежедневните явления, формирани от този дефетизъм (По смята, че няма нищо по-красиво от смъртта на красива жена, Попов не е имал угризения за човешката проява на атавизъм до степента, в която в разказа "Денят на независимостта" открито описва глада в България, който принуждава хората да ядат всичко – от забравени буркани по прашните рафтове, през домашни любимци и членове на семейството).

Разказите на Алек Попов са задължителни за читателя, който търси нещо повече от готови решения. Аз мога колебливо да ги класифицирам като пример за добре изработен южнославянски психологически ужас без естетизация в полза на силен финал. Попов създава литература на ужасите, която няма да се поколебая да нарека (с много популярния днес термин) амбициозна. ❧

„Stałem ze zdumieniem w oku, sny śniąc, jakich nikt ze śmiertelnych nie śmiał śnić..."

Alek Popow – urodzony w 1966 r. w Sofii, absolwent filologii bułgarskiej, dramaturg, redaktor naczelny czasopisma „Mowa Ojczysta" i dyrektor „Domu Książki dla Dzieci", kojarzony głównie z „Misją Londyn", rzadziej z „Psy spadają". Dla mnie przede wszystkim prozaik. Przede wszystkim autor opowiadań zebranych w tomie „Droga do Syrakuz".

Popow to genialny kompilator inspirujących go zjawisk. W jego twórczości widać nawiązania do Swetosława Minkowa, który właściwie od podstaw stworzył nowoczesną bułgarską fantastykę. Nawiasem mówiąc, mam wrażenie, że akurat ta część tamtejszego poletka literackiego jest powszechnie ignorowana. Powinno więc wybrzmieć stwierdzenie, że Bułgarzy znają i tworzą fantasy, a dorobek Minkowa to kawałek porządnej literatury. Za to w dziedzinie komiksu sprawa wygląda niestety dużo gorzej. Nicolas Presl, francuski twórca świetnych komiksów niemych, mieszkający na co dzień w Sofii, w wywiadzie dla Tygodnika Powszechnego oświadczył wprost, że w Bułgarii „komiks praktycznie nie istnieje". Wielka strata, chętnie przyjrzałabym się obrazkowej adaptacji Minkowskiej „Damy o przedziwnych oczach".

Alek Popow korzysta także z twórczości bułgarskich postmodernistów oraz artystów tworzących literaturę osadzoną w nurcie tzw. diabolizmu. Każde z opowiadań z „Drogi do Syrakuz" to połączenie ciętego języka, poetyki absurdu i groteski, czarnego humoru ze studium nad

szeroko pojętą rzeczywistością czy to społeczną, czy polityczną. Myślę, że siła Popowa tkwi w jego minimalizmie. Konstrukcja fabuły jest maksymalnie ograniczona (próżno szukać w niej szczegółowych opisów wyglądu bohaterów, bułgarskiej flory i zjawisk atmosferycznych), autor relacjonuje przebieg zdarzeń w sposób krótki, dosłowny (dlatego wybór autora padł na opowiadanie, a więc formę literacką, która jest... krótka), co pozwala czytelnikowi interpretować akcję wolną od przekombinowania oraz łagodzących przekaz ozdobników.

Opowiadania Popowa są makabreską skonstruowaną tak zręcznie, że Bułgar często bywa zestawiany przez krytyków z mistrzem w tej dziedzinie – Edgarem Allanem Poe (stąd cytat z tegoż w tytule artykułu). Zarówno Popowa, jak i Poego nikt nigdy nie określiłby mianem optymisty. Pisarze prezentują rzeczywistość nie tylko realistycznie, lecz także momentami celowo podkoloryzowują ją, ale nie w tradycyjnym tego słowa znaczeniu – zamiast idealizować, malują ciemnymi barwami. Utwory nie kończą się happy endem, a skrajnie pesymistyczne czy wręcz makabryczne podejście do życia umożliwia autorom nowatorskie spojrzenie na codzienne zjawiska przez ów defetyzm kształtowane (Poe uważał, że nie ma nic piękniejszego niż śmierć pięknej kobiety, Popow nie miał oporów przed ukazaniem ludzkiego atawizmu do tego stopnia, iż w opowiadaniu „Dzień niepodległości" otwarcie opisał sytuację panującego w Bułgarii głodu, który zmusił ludzi do zjadania wszystkiego, co się dało – od zapomnianych weków z zakurzonych piwnicznych półek, przez zwierzęta domowe, po członków rodziny).

Opowiadania Alka Popowa są pozycją obowiązkową dla czytelnika szukającego czegoś więcej niż gotowych puent i zmanieryzowanych rozwiązań. Mogę je roboczo sklasyfikować jako przykład świetnie skonstruowanego południowosłowiańskiego horroru psychologicznego rezygnującego z estetyzacji na korzyść mocnego uderzenia finałowego. Popow tworzy literaturę grozy, której nie waham się określić mianem (jakże ostatnio popularnym) tej ambitnej. ❧

Българските малцинства
и Западните покрайнини
Bułgarskie mniejszości i Pogranicze Zachodnie

АВТОР: *Моника Солан* | AUTOR: *Monika Solan*

1.

Връзките на България със Сърбия са започнали още през Средновековието, почти от началото на двете държави, до съвременността, когато при самосъздаването и самоопределянето на националности е трябвало да се появи и названието *малцинство*.

Изследването на Института по Балканистика на Сръбската академия на науките разгласи съществуването на т. нар. скрити малцинства в областта на град Зайечар, в село Трешниевица или на потомци на българите сред сръбското малцинство в унгарските села Лорев и Сигетчшеп. Но не за тези малцинства ще бъде статията. Общоизвестно е съществуването на банатски българи, живеещи в историческата област Банат в Румъния

2.

и Сърбия. Българите от Банат говорят на един български диалект, пишат с кирилица и са католици-Павликяни. Темата е много интересна, но пак не е за тази статия, в която ще кажа няколко думи за т. нар. Западни покрайнини, за историята и главните градове на тази област, която от около сто години е част от Сърбия и все пак повечето от заселилите се там хора се смятат за българи.

На 27 октомври 1919 г. в Ньой сюр Сен бил подписан договор с България, според който страната трябвало да предаде на Кралството на сърби, хървати и словенци областите около Струмица, Босилеград, Цариброд (Димитровград) и селата в Кулско, близо до Видин (снимка № 1). Тези земи сега наричаме Западните покрайнини (срб. Западне Покрајине). През 1941 земите са били присъединени към България, но след Втората световна война отново остават в границите на Югославия, а слад разпадането на държавата са станали част от Сърбия и Македония (областта Струмица). Главните градове в Сърбия са Димитровград (жителите на града го наричат Цариброд) и Босилеград. И в двата града работят Културно-информационни центрове, в град Ниш са издавани списания на българското малцинство: седмично списание *Братство*, списание *Мост* (за наука, литература и изкуство) и ежемесечно списание за деца *Другарче*.

Босилеград е градът, където живеят повече българи (около 2700 граждани, 76,7% са българи, 9,1% са сърби). Говорят един преходен диалект на българския език, така наречения краешки говор. В града се намира основно училище с факултативно изучаване на български като майчин език и една паралелка, където всичко се изучава само на български, и една гимназия, където българския се изучава два часа седмично. През 2005 г. в Босилеград е бил открит бюст на Васил Левски – това е бил първият паметник на Левски в Сърбия, където сега има три в цялата държава (снимка № 2). Босилеград издава едно списание *Босилеград*, съществува и радио Босилеград, където има предавания на сръбски и български.

3.

Zdjęcia autorki.

4.

Съвременното си название Димитровград взима от българския политик Георги Димитров. Преди това е носел названието Цариброд. От около 6900 граждани само 47% се самоопределят като българи, 24,9% като сърби, 6% – югославяни а 8,2% изобщо не се самоопределят – това е проблем, който не се забелязва в Босилеград. Ако става дума за езика, гражданите на областта Димитровград говорят т. нар. шопски диалект, но много е тежко да се определи дали това е диалект на български или на сръбски. Гражданите на Димитровград най-често казват, че това е просто местен говор. Както и в Босилеград, тук има основно училище (с часове по български) и гимназия (снимка № 3), където всяка година се отварят т.нар. сръбски и български паралелки. На 18 февруари 2014 г. в Димитровград беше открит бюст на Васил Левски (снимки № 4, 5, 6), третият в Сърбия (вторият се намира в Белград).

5.

В града работи Културно-информационен център и Национален съвет на българите в Сърбия (снимки № 7, 8).

6.

7.

Bułgarię z Serbią (jej zachodnią sąsiadką) łączy historia, zaczynająca się już w czasach średniowiecznych, niemal od początku powstania obu państw, aż do czasów współczesnych, gdy w momencie tworzenia się narodów, musiało pojawić się określenie mniejszości.

Badania Instytutu Bałkanistyki Serbskiej Akademii Nauk ujawniły istnienie tzw. ukrytych mniejszości m. in. w okolicach miasta Zaječar, we wsi Trešnjevica, czy potomków Bułgarów wśród mniejszości serbskich w węgierskich wsiach Lórév i Szigetcsép. Jednak niniejszy artykuł nie będzie dotyczył akurat tych mniejszości. Powszechnie znana jest mniejszość bułgarska na obszarze Banatu zarówno rumuńskiego, jak i serbskiego. Bułgarzy z Banatu posługują się dialektem języka bułgarskiego zapisywanego łacinką i są katolikami-Paulicjanami. Temat ciekawy, jednak skupię się na tzw. Pograniczu Zachodnim, historii i głównych ośrodkach tego obszaru, który od około stu lat jest częścią Serbii, mimo że większość jego mieszkańców deklaruje bułgarską przynależność etniczną.

27 listopada 1919 r. w Neuilly-sur-Seine pod Paryżem podpisano traktat pokojowy z Bułgarią, na mocy którego na rzecz Królestwa SHS utraciła ziemie w okolicach Strumicy, Bosilegradu, Caribrodu (Dimitrovgradu) i niewielki obszar w pobliżu Kuli (zdjęcie 1), które obecnie nazywamy Pograniczem Zachodnim (bg. Западни покрайнини, sr. Западне Покрајине). W 1941 roku Pogranicze wróciło do Bułgarii, jednak po zakończeniu II Wojny Światowej ziemie weszły w obręb granic ówczesnej Jugosławii, a później (po jej rozpadzie) Serbii i Macedonii (okolice Strumicy). Głównymi ośrodkami w Serbii są miasta Dimitrowgrad (przez Bułgarów i miejscowych nazwany starą nazwą Caribrod) i Bosilegrad. W obu miastach działają Centra Kulturowo-Informacyjne, w Niszu wydawane są magazyny mniejszości bułgarskiej: tygodnik *Bractwo*, magazyn *Most* (nauka, literatura, sztuka) i miesięcznik dla dzieci *Drugarcze*.

Bosilegrad jest miastem w przeważającej części zamieszkanym przez Bułgarów (około 2700 mieszkańców, 76,7% – Bułgarzy, 9,1% – Serbowie), którzy posługują się przejściowym dialektem j. bułgarskiego, tzw. kraeszki gowor. W mieście znajduje się szkoła podstawowa z fakultatywnym nauczaniem bułgarskiego jako ojczystego, jedna klasa z nauczaniem w całości po bułgarsku oraz szkoła średnia z dwiema godzinami j. bułgarskiego tygodniowo. W 2005 r. w Bosilegradzie odsłonięty został pomnik Wasyla Lewskiego – pierwszy z obecnie trzech jego pomników w Serbii (2). W mieście wydawany jest jeden magazyn – *Bosilegrad*, działa również radio o tej samej nazwie, gdzie usłyszeć można audycje po serbsku i bułgarsku.

Obecną nazwę Dimitrowgrad nosi nazwę nadaną po przejęciu miasta przez Serbię na cześć bułgarskiego polityka komunistycznego Georgi Dimitrowa. Wcześniejsza nazwa, wciąż używana przez mieszkańców, to Caribrod. W Bosilegradzie na ok. 6900 mieszkańców tylko 47% deklaruje, iż jest narodowości bulgarskiej, 24,9% to Serbowie, 6% Jugosłowianie, 8,2% nie określa swojej narodowości. W kwestii języka przeważa tzw. szopski dialekt przejściowy, ciężko jednak określić czy jest to dialekt serbskiego, czy bułgarskiego, z czym problem mają również mieszkańcy Dimitrowgradu (nazywają go po prostu dialektem miejscowym). Podobnie jak w Bosilegradzie, znajdują się tu szkoły podstawowa (z lekcjami j. bułgarskiego) oraz średnia (3), w których co roku otwierane są klasy bułgarskie i serbskie. 18 lutego 2014 r. odsłonięto w Dimitrowgradzie pomnik Wasyla Lewskiego (4-6), trzeci taki w Serbii (pierwszy we wspomnianym już Bosilegradzie, drugi w Belgradzie.) W mieście działa Centrum Kulturowo-informacyjne (tzw. KIC) i Narodowy związek Bułgarów w Serbii (7, 8).

8.

Чалга
и диско поло

Czałga a disco polo

АВТОР: *Доминика Янковска* | AUTOR: *Dominika Jankowska*

Българската чалга е жанр музика, която буди много емоции. Българите се срамуват от нея и не искат страната им да се свързва предимно с противоречивата фигура на Азис. Звучи ли познато? Това не е ли същото като с полското диско поло, начело с полската „култова" група Bayer Full, която с песента „гащи на точки" направи кариера дори в Китай?

Този български музикален жанр започва да се развива през 90-те, когато в България упада социализмът, а музиката може да бъде освободена от кон-

www.fentv.bg

http://balkania-fanzine.com/blog/wp-content/uploads/2012/01/azis-russian-vogue-fashion.jpg

трола на държавата, култивиращ традицията. По времето на социализма този вид музика няма шанс да съществува, тъй като не е бил „чист" (което дори и днес се твърди). Чалгата е смес от различни култури. Тя се основава на култури от Турция, Румъния, Гърция, България и също така използва елементи от западния поп. Използва и традиционни инструменти, които обаче се заменят с електронно звучене.

Но кой искащ да се запознае с българската музика не е попаднал на личността Азис? Това е музикант от ромски произход, хомосексуалист, будещ противоречиви емоции. Неговата музика и музикални клипове са пълни с еротика, а самите стилизации, в които певецът се представя, със сигурност са спорни. Неговата личност за противниците на този вид музика е потвърждение, че тя е просташка и трябва да изчезне. Само че в момента това не е възможно. Вече е толкова вкоренена, че би било трудно просто да се отървем от нея. Може би е така, както в песента от този жанр на изпълнителката Стефани: „Не се прави, това е време, за да я, в някаква

степен, приемем?“ Аз също не разбирам тази музика докрай и не съм изненадана от това, че част от българите толкова много искат да я отрекат, но както поляците с диско полото, така и българите трябва просто да се примирят с чалгата.

Телевизионните станции, излъчващи диско поло, сега са най-популярни в Полша. Бият рекордите по гледане, докато в същото време много поляци отричат, че слушат такава музика. Е, как тогава става така, че тези рекорди са бити?

Както в България чалгата, така и в Полша диско полото са невероятно популярни, всеки знае някаква част от творбите от този жанр и умее да се забавлява на такава музика, но в същото време отрича всякакви връзки с тях. Сватбеното диско поло или купонджийската чалга – както казах и преди, крайно време е да ги приемем. Може би не с любов, не с харесване, но да ги приемем, защото всъщност кой от нас никога не е танцувал на песента „Ти си луда?“ ❧

Bułgarska czałga jest gatunkiem muzyki budzącym wiele emocji. Bułgarzy się jej wstydzą i nie chcą, by ich kraj był kojarzony głównie z kontrowersyjną postacią Azisa. Brzmi znajomo? Czyż zupełnie nie tak, jak polskie disco polo z „kultowym” zespołem Bayer Full na czele, który z piosenką „Majteczki w kropeczki” zrobił karierę nawet w Chinach?

Ten bułgarski gatunek muzyki zaczął się rozwijać w latach 90., w momencie schyłku socjalizmu, gdy to muzyka mogła się wyzwolić spod państwowej kontroli hołdującej tradycji. W czasach socjalistycznych gatunek ten nie miałby szans istnienia, gdyż nie był „czysty” (co zresztą do dziś jest mu zarzucane). Czałga bowiem stanowi pomieszanie różnych kultur. Czerpie z kultury tureckiej, romskiej, greckiej, bułgarskiej, wykorzystuje również elementy zachodniego popu. Używa się też tradycyjnych instrumentów, choć bywają one zastępowane przez elektroniczne.

http://hotnews.bg/n/azis-s-nov-tatus-snimki.48974.html

http://hotarena.net

Ale któż, chcąc poznać bułgarską muzykę, nie trafił na postać Azisa? Jest to muzyk pochodzenia romskiego, homoseksualista budzący skrajne emocje. Jego muzyka i teledyski przepełnione są erotyzmem, a same stylizacje, w jakich piosenkarz występuje z pewnością budzą liczne kontrowersje. Postać ta dla przeciwników tego gatunku stanowi potwierdzenie faktu, że jest to muzyka niskich lotów i powinna zniknąć. Tyle, że obecnie nie jest to możliwe ze względu na jej zakorzenienie w kulturze – trudno byłoby się jej tak po prostu pozbyć. Więc może tak, jak w piosence Stefani (artystki, której twórczość jest osadzona w tym samym nurcie muzycznym) „Ne Se pravi”, czas ją w pewnym stopniu zaakceptować? Sama do końca nie rozumiem tej muzyki i nie dziwię się temu, że część Bułgarów tak bardzo chce ją wyprzeć, ale podobnie jak Polacy z disco polo, tak i Bułgarzy z czałgą powinni po prostu się pogodzić.

Stacje telewizyjne emitujące disco polo obecnie są najpopularniejszymi w Polsce. Biją rekordy oglądalności, podczas gdy wielu Polaków wypiera się tego, że słucha takiej muzyki. Więc jak to się dzieje, że te rekordy faktycznie są bite?

Bułgarska czałga oraz polskie disco polo są niesamowicie popularne, każdy zna jakąś część utworów tego typu i potrafi się przy nich bawić, jednocześnie wypierając się jakichkolwiek powiązań z nimi. Weselne disco polo czy rozrywkowa czałga, jak mówiłam wcześniej, muszą zostać zaakceptowane. Może nie pokochane, nie polubione, ale zaakceptowane, bo w gruncie rzeczy – kto z nas nigdy nie tańczył do piosenki „Jesteś szalona?” ❧

Великденските
празници от кухнята

Wielkanoc od kuchni

АВТОР: *Ига Михалска* | AUTOR: *Iga Michalska*

През Страстната седмица вярващите българи спазват пост – освен месо не се ядат също и продукти от животински произход (например мляко, яйца). На Разпети петък постът става строг и не бива да се ядат още други продукти, като олио. Не е странно, че когато дойдат празниците се яде обилно.

Великденската трапеза се състои преди всичко от три храни: агнешко месо, което символизира жертвата на Агнеца Божи – Христос; хляб – Неговото тяло, което ни е дал, за да се храним с него; и яйца, които са символ на Възкресението и обновяването на живота.

На яйцата се отделя специално внимание през Великден. Боядисват се около 70-100 броя в различни цветове и десени. Понякога за украсяване се използва, както и в Полша, восък. Първото яйце е червено и е дарено на Дева Мария. С него се намазват бузите на деца, за да бъдат здрави. Запазва се до следващата година и се хвърля в река или се скрива в земята. Яйцата се ядат дори и 40 дни след Великден. Боядисват се на Велики Четвъртък и после, във Велика Събота се раздават с козунак (сладък великденски хляб, направен от мая, може да бъде с пълнеж и украса от различни сушени плодове) и жито на минаващите хора. Вярва се, че когато даваме тази храна с молитва за починалите, ще им бъдат опростени греховете. Също и нощем този ден яйцата играят голяма роля. В полунощ, когато се съобщава Възкресението, всички в църквата се чукат с яйца и казват: „Христос Воскресе“ и отговарят „Воистина Воскресе“. Този, чието яйце остане несчупено най-дълго, ще има здраве и късмет. След като се върнат вкъщи ядат козунаци с топло мляко и специално проготвени агнешки вътрешности.

На празничната трапеза се сервира агне с плънка от ориз. Животното трябва да се храни само с майчино мляко, за да не мирише специфично месото му. Освен това се ядат малки, ронливи бисквити под различни форми – курабийки.

Предлагаме ви една рецепта за традиционен козунак.

Необходими продукти:

1 кг брашно
6 яйца
1 белтък
200 г масло
200 г захар
1 кубче мая (размер на кибритена кутийка)
250 мл прясно мляко
настъргана кора на 1 лимон
1 супена лъжица ром
щипка сол
сушени плодове по избор
смлени бадеми за украса

Приготовление:

Брашното се пресява в дълбока купа. В отделна купа се разбиват с миксер яйцата със захарта, прибавят се лимоновата кора и рома. Млякото се затопля до малко повече от телесна температура. В него се натрошава маята, добавят се щипка сол, 1 супена лъжица захар и 1 супена лъжица брашно и се оставя настрани да шупне. До пресятото брашно в другия съд се изсипват яйчената смес, млякото с маята. Размесва се добре, докато се получи хомогенна смес. Междувременно се разтопява маслото, като се внимава да не започне да загаря.

Щом тестото се замеси, се вади от съда и се слага на набрашнената маса.Разстила се с ръце и се намазва с разтопеното масло, после се захлупва като плик, след което пак се разстила на масата и намазва и това се повтаря, докато не свърши маслото. Тестото се слага в по-голяма купа (за да бъде тестото 1/3 от обема на съда) и се оставя на топло за около един час, покрива се с кърпа, за да втаса. После тестото се обръща и се чака още един час. Когато е уголемило двойно обема си, се пристъпва към оформяне на козунаците.

Тестото може да се раздели на 2 или повече части. От всяка трябва де се отделят още 3 топки и да се разстилат така, че тестото да бъде много по-дълго отколкото широко и не много тънко. Изсипват се сушените плодове и се оформя руло. После от трите рула се прави плитка.

Тавата се намазва с масло, наръсва се с брашно или се слага готварска хартия. В нея се поставят козунаците така, че да имат достатъчно много място, за да втасат. Слагат се в загрята фурна на 220°C, след десет минути се вадят, намазват се с белтъка и се поръсват със захар и бадеми, а температурата се намалява на 180°C, печат се още половин час.

Междувременно поглеждате и ако видите, че тестото се препича, слагате алуминиево фолио отгоре, за да не изгори. Най-накрая готовите козунаци могат да се поръсят с пудра захар.

Източник:
www.receptite.com
www. bulgaricus.com

W czasie Wielkiego Tygodnia wierzących Bułgarów obowiązuje ścisły post (oprócz mięsa nie jedzą również produktów pochodzenia zwierzęcego, np. mleka, jajek). W Wielki Piątek post się zaostrza – zakazane są również inne produkty, m.in. olej. Nic dziwnego, że po tak długim okresie wyrzeczeń, gdy nachodzi dzień Wielkanocy, je się obficie.

Na wielkanocnym stole nie może zabraknąć trzech rzeczy: jagnięciny, która symbolizuje ofiarę Baranka Bożego – Jezusa Chrystusa; chleba – Jego ciała danego nam do spożywania oraz jajek, które są symbolem Zmartwychwstania i odnawiania się życia. Tym

ostatnim poświęca się specjalną uwagę. Maluje się około 70-100 pisanek na przeróżne kolory i w różne wzory. Niekiedy do zdobienia używany jest, podobnie jak w Polsce, wosk. Pierwsza pisanka ma kolor czerwony i poświęca się ją Matce Boskiej. Smaruje się nią policzki dzieci, by były zdrowe. Zachowuje się ją do następnego roku, wrzuca do rzeki lub zakopuje w polu. Jajka są spożywane nawet do 40 dni po świętach. Ich malowanie odbywa się w Wielki Czwartek, a w Wielką Sobotę rozdaje się je napotkanym ludziom wraz z kozunakiem (słodki drożdżowy chleb wielkanocny, może być nadziewany i dekorowany różnymi bakaliami) i żytem. Przyjmuje się, że kiedy daje się innym te pokarmy, wnosząc intencje za zmarłego, zostaną mu odpuszczone grzechy. Również w nocy tego samego dnia jajka odgrywają ważną rolę. Po północy, gdy zostaje ogłoszone Zmartwychwstanie, wszyscy w cerkwi stukają się jajkami i wypowiadają słowa „Christos Woskrese" i odpowiadają „Woistina Woskrese", co oznacza „Chrystus zmartwychwstał", „Zaprawdę zmartwychwstał". Osoba, której jajko najdłużej pozostanie niestłu-

czone będzie cieszyć się zdrowiem i pomyślnością. Po powrocie do domu je się kozunak z ciepłym mlekiem i przyrządzone na specjalny sposób wnętrzności jagnięcia.

Na świąteczny obiad serwowane jest jagnię z nadzieniem z ryżu. Zwierzę musi być karmione tylko mlekiem matki, aby jego mięso nie nabrało specyficznego zapachu. Oprócz tego spożywa się małe kruche ciasteczka o przeróżnych kształtach – kurabije.

Poniżej podajemy przepis na tradycyjny **kozunak.**

Składniki:

1 kg mąki
6 jajek
1 białko
200 g masła
200 g cukru
1 kostka drożdży
250 ml mleka
skórka z 1 cytryny
1 łyżka rumu
szczypta soli
bakalie według uznania
kilka zmielonych migdałów

Źródło:
www.receptite.com
www. bulgaricus.com

Przygotowanie:

Przesiać mąkę i wsypać do głębokiego naczynia. W oddzielnym naczyniu ubić jajka z cukrem, dodać skórkę z cytryny i rum. Podgrzać lekko mleko (do temperatury trochę większej od temperatury ciała). Rozdrobnić w nim drożdże. Dodać szczyptę soli, 1 łyżkę cukru, 1 łyżkę mąki i odstawić na bok.

Do mąki w oddzielnym naczyniu dodać zmiksowane jajka, mleko i drożdże. Ugniatać do całkowitego połączenia składników. W międzyczasie roztopić masło, uważając by nie zaczęło się smażyć.

Wyjąć ciasto na wysypaną mąką stolnicę. Rozwałkować je lekko i posmarować masłem, a następnie złożyć jak kopertę, ponownie rozwałkować i nasmarować. Tę czynność

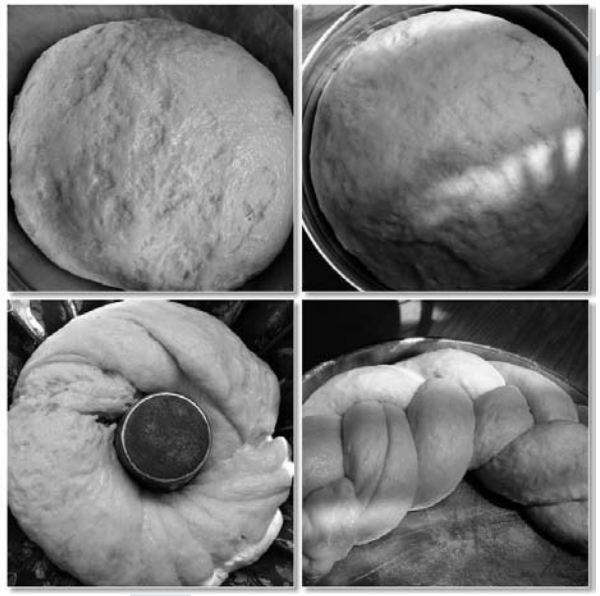

http://littlethingslife.wordpress.com

powtarza się aż skończy się masło. Włożyć ciasto do dużego naczynia (powinno zajmować około 1/3 jego pojemności), przykryć grubą ścierką i zostawić w cieple na około godzinę aż do wyrośnięcia. Potem odwrócić je i poczekać jeszcze godzinę. Kiedy stanie się około dwa razy większe należy przystąpić do formowania ciasta.

Można je podzielić na 4 lub więcej części. Z każdej trzeba wydzielić jeszcze po 3 części i rozwałkować je tak aby były dużo dłuższe niż szersze, a ciasto nie było zbyt cienkie. Wysypać na wierzch dowolne bakalie i zwinąć ciasto w rulon. Następnie z 3 części spleść warkocz.

Formę do pieczenia wysmarować masłem i wysypać mąką lub wyłożyć papierem do pieczenia. Wyłożyć na nie kozunaci, tak aby miały dużo miejsca, ponieważ przy pieczeniu zwiększą jeszcze swoją objętość. Włożyć do rozgrzanego piekarnika i piec w 220 stopniach. Po 10 minutach wysmarować rozbitym białkiem i posypać zmielonymi migdałami oraz cukrem. Zmniejszyć temperaturę do 180 stopni i piec jeszcze około 30 minut. W międzyczasie doglądać czy ciasto się nie przypala, a jeśli zacznie, położyć na nie folię aluminiową. Na koniec gotowe kozunaci można posypać cukrem pudrem.

Вицове

Kawały

– Мили, можеш ли да живееш без мен?
– Да!
– Как?
– По-евтино

– Kochanie, czy potrafiłbyś beze mnie żyć?
– Tak!
– Jak?
– Taniej...

Синът на габровец иска да учи за лекар.
– Глупак – скарал му се бащата. – Стани зъболекар! Хората имат едно сърце, а 32 зъба.

Syn Gabrowczanina chciał zostać lekarzem.
– Głupiec – skarcił go ojciec. – Zostań dentystą! Ludzie mają jedno serce, ale 32 zęby.

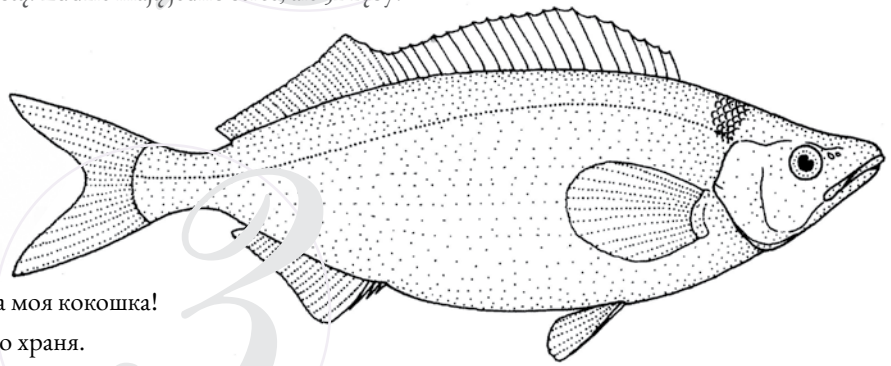

Rysunek: http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/8/8c/Mendosoma_lineatum_%28Telescope_fish%29.jpg

– Съседе, кучето ти пак е изяло една моя кокошка!
– Добре, че ми каза! Днес няма да го храня.

– Sąsiedzie, Pański pies znowu zjadł moją kurę!
– Dobrze, że mi Pan powiedział! W takim razie dziś nie muszę go karmić.

В Германия габровец си купува колбас. Продавач заедно с колбаса му подава и кутийка горчица.
– Но аз не съм искал горчица! – възразил габровецът.
– Тя е безплатно към колбаса, господине.
– Дайте ми тогава само горчицата.

Gabrowczanin w Niemczech chciał kupić kiełbasę. Sprzedawca wraz z kiełbasą dał mu opakowanie musztardy.
– Ale ja nie chciałem musztardy! – sprzeciwił się gabrowczanin
– Musztarda jest darmowa do kiełbasy proszę pana
– W takim razie poproszę samą musztardę.

Zdjęcie ze strony 34: http://www.jamestownfeed.com/purina-chicken-feed/

http://www.roysfarm.com/rui-fish/

В един селски магазин докарали риба. Наредили се селяните да си купят риба. Между тях бил и Хитър Петър. Той не бил сигурен, че рибата е прясна, ето защо взел една риба, първо я диближил до устата си, а след това до ухото си.
– Петре, какво правиш с рибата? – попитали го селяните.
– Нищо. Питам я за новини от морето.
– И какво ново ти разказа тя? – засмяли се селяните.
– Каза ми, че новините й са много стари – от преди пет-шест дни.

Do pewnego wiejskiego sklepu przywieziono rybę. Zebrali się wieśniacy, żeby sobie kupić. Między nimi był i Chytry Piotr. Nie był on pewny, czy ryba jest świeża. Wziął ją więc i najpierw przybliżył ją sobie do ust, a potem do ucha.
– Piotrze, co Ty robisz z tą rybą? – zapytali go wieśniacy.
– Nic. Pytam ją o wieści z morza.
– I co nowego Ci opowiedziała? – śmiali się wieśniacy.
– Powiedziała, że wieści są bardzo stare – sprzed około 5-6 dni.

Гаданки

Храниш го – расте, поиш го – умира. Що е то?
Karmisz go – rośnie, poisz go –umiera. Co to jest?

Малко детенце с брада се ражда. Що е то?
Małe dziecko z brodą się rodzi. Co to jest?

Рога има – вол не е, тежко носи – кон не е, бразда оре – плуг не е. Що е то?
Ma rogi, ale nie jest wołem, nosi ciężkie rzeczy – ale nie jest koniem, orze pole – ale nie jest pługiem. Co to jest?

Пролет се облича, есен се съблича. Що е то?
Wiosną się ubiera, jesienią się rozbiera. Co to jest?

Бяло, бяло като сняг, яде се, пък не е сняг, пие се – пък не е вода. Що е то?
Białe, białe jak śnieg, je się je, ale nie jest śniegiem, pije się je – ale nie jest wodą. Co to jest?

Поговорки

Болен здрав води.
Prowadził ślepy kulawego.
Времето е пари.
Czas to pieniądz.
Всичко хубаво си има и край.
Wszystko, co piękne ma swój koniec.
Една птичка пролет не прави.
Jedna jaskółka wiosny nie czyni.
Живеят като котка и куче.
Żyć jak pies z kotem.

(Огнят) (Ogień) (Козето) (Kozioleк) (Охлювът) (Ślimak) (Дървото) (Drzewo) (Млякото) (Mleko)

Който не работи,
не трябва да яде
Kto nie pracuje, jeść nie powinien

ПРЕВОД: *Ига Михалска* | TŁUMACZENIE: *Iga Michalska*

Едно село расла хубава мома Богданка. Тя била едничка на баща и майка и била много галена. Майка й шетала из къщи, чистела, готвела. Богданка само ходела насам-нататък, нищо не похващала.

Почнали да идат оттук-оттам да я искат за снаха. Майка й на всички казвала:

— Наша Богданка не е научена да работи. Тя е галена.

Щом чуели това, всички си отивали.

Веднъж дошел един старец и казал:

— Чух, че имате хубава мома, дойдох да я взема за снаха.

Майката и нему отговорила:

— Наша Богданка е много галена, тя нищо не знае да работи.

— Нека — рекъл старецът, — у нас никой никого не кара да работи. Който иска да работи — работи. Който не иска — така си седи.

След седмица-две направили сватбата.

Старецът имал трима синове и още две по-стари снахи.

На другия ден след сватбата всички се заловили за работа. Невястата седяла пременена и нищо не похващала.

Събрали се за обед. Седнали на трапезата. Невястата седяла настрана и чакала да я поканят. Другите снахи донесли гозбата. Сложили пред свекъра голяма пита хляб. Той взел питата и я разчупил на толкова парчета, колкото души били на трапезата.

— А на невястата? — рекла свекървата.

— Тя не е гладна — отвърнал старецът. — Когато човек не работи, не огладнява.

Следобед всички пак започнали работа. Невястата седяла и нищо не похващала.

Събрали се да вечерят. Сложили пита пред свекъра. Старецът взел питата и я разчупил пак на толкова парчета, колкото души били на трапезата.

— А на невястата? — запитала свекървата.

— Тя не е гладна — отговорил старецът. — Който не работи, не огладнява.

Вечеряли, поприказвали кой какво ще работи на другия ден, па легнали и скоро заспали.

Легнала и невястата. Но гладни очи заспиват ли? Едвам дочакала да се съмне. Станала тихичко, измила си очите, издоила кравите, изкарала телците.

Станали и другите. Като видели що е направила невястата, спогледали се и се усмихнали.

На обед невястата сложила трапезата и седнала наред с другите.

Старецът разчупил питата, подал най-голямото парче на невястата и рекъл:

— Ти, невясто, днес работи най-много от всички. Ето и на тебе от питата.

Изминали се седмица-две. Невястата по цял ден шетала.

На третата седмица майка й и татко й дошли на гости. Съгледали ги и излезли всички на двора да ги посрещнат.

Невястата припнала най-напред. Тя отворила портите и бързо извикала:

— Мамо!... Тате!... Слизайте по-скоро от колата и се хващайте на работа! Тука не е като у нас... Тук, който не работи, не му дават да яде!

Източник: „Избор на красота родолюбие“, София 1994.

W pewnej wiosce dorastała piękna panna, Bogdanka. Była jedynaczką, a rodzice bardzo ją rozpieszczali. Jej matka krzątała się po domu, sprzątała, gotowała. Bogdanka tylko chodziła w tę i we w tę, nie brała się za żadną robotę.

Zaczęli się schodzić zewsząd ci, którzy chcieli ją na synową.

Matka wszystkim mówiła:

— Nasza Bogdanka nie jest nauczona pracować. Jest rozpieszczona.

Gdy tylko to słyszeli, odchodzili.

Jednego razu przyszedł pewien starzec i powiedział:

— Słyszałem, że macie tu jakąś piękną pannę, przyszedłem więc wziąć ją na synową.

Matka dziewczyny jemu także odpowiedziała:

— Ale nasza Bogdanka jest rozpieszczona, w ogóle nie zna się na robocie.

— Niech będzie — powiedział staruszek — u nas nikt nikogo nie zmusza do pracy. Kto chce pracować — pracuje. Kto nie chce — po prostu siedzi.

Po kilku tygodniach wyprawili ślub.

Starzec miał trzech synów i jeszcze dwie starsze synowe.

Następnego dnia po ślubie wszyscy wzięli się za robotę. Nowa synowa siedziała zaś wystrojona i nie podejmowała żadnej pracy.

Wszyscy zebrali się na obiad. Zasiedli do stołu. Bogdanka siedziała z boku i czekała aż ją zaproszą. Pozostałe synowe przyniosły jedzenie. Postawiły przed teściem duży bochenek chleba. On go wziął i podzielił na tyle części, ilu było ludzi przy stole.

— A kawałek dla nowej synowej? — powiedziała babcia.

— Ona nie jest głodna — odpowiedział staruszek. — Jeśli człowiek nie pracuje, nie głodnieje.

Po południu wszyscy znów powrócili do pracy. Lecz nowa synowa siedziała i za nic się nie brała.

Rodzina zebrała się na kolację. Położyli bochenek przed teściem.

Starzec wziął bochenek i ponownie podzielił na tyle części, ilu było ludzi przy stole.

— A dla Bogdanki? — zapytała się teściowa.

— Ona nie jest głodna — odparł teść. — Kto nie pracuje, nie głodnieje.

Zjedli kolację, rozprawiali o tym, kto co będzie robił następnego dnia, po czym położyli się do łóżek i szybko zasnęli.

Położyła się i nowa synowa, ale czy głodne oczy potrafią zasnąć? Ledwo co doczekała do świtu. Wstała cichutko, przemyła oczy, wydoiła krowy, wyprowadziła byki.

Wstali pozostali członkowie rodziny. Gdy zobaczyli, co zrobiła Bogdanka, spojrzeli na siebie i się uśmiechnęli.

W porze obiadowej dziewczyna nakryła do stołu i usiadła obok pozostałych. Dziadek podzielił chleb, dał nowej synowej największy kawałek i powiedział:

—Ty, synowo, dziś pracowałaś najwięcej ze wszystkich. To dla ciebie ten kawałek chleba.

Minął tydzień, dwa. Bogdanka całe dnie krzątała się po gospodarstwie.

W trzecim tygodniu przyjechali w gości jej matka i ojciec. Wszyscy ich zauważyli i wyszli na dwór, aby ich powitać.

Bogdanka wyrwała się na sam przód. Otworzyła bramę i szybko krzyknęła:

— Mamo! Tato! Szybko schodźcie z wozu i bierzcie się za robotę! Tutaj nie jest tak jak u nas... Tu temu, kto nie pracuje, nie daje się jeść. ❧

Врабчето *и лисицата*

Wróbel i lisica

Някога врабчето и лисицата били големи приятели. Където тръгнела лисицата, и врабчето — подире й.

— Врабченце, братче — рекла веднъж лисицата, — хайде да работим заедно.

— Какво ще работим? — попитало врабчето.

— Има какво. Ще посеем жито. Задружно ще си го пожънем и каквото получим, ще си го разделим по братски. Искаш ли?

— Искам, кумичке.

Посели жито. Пораснало то, вързало клас, узряло. Дошло време за жътва. Една сутрин лисицата, която била много мързелива, почнала да хитрува.

— Врабченце, братче, ти жъни, пък аз ще ида на оня хълм да подпирам облака да не падне, защото падне ли — отиде ни хубавото житце!

— Иди, кумичке — рекло врабчето и се навело само да жъне.

Rysunek *Wróbel*, Holly Madison; http://pl.forwallpaper.com/wallpaper/drawing-sparrow-847923.html

Лисицата се изкачила на хълма, клекнала да подпира облака, който тъкмо тогава се задал от планината. А врабчето жънало, жънало, цялата нива пожънало, прибрало снопите, направило харман.

— Ела, кумичке, да вършеем!

— Ти вършей, врабченце, братче, пък аз ще подпирам и днес облака, защото нали знаеш, ако падне — отиде хубавото ни житце!

Врабчето приготвило диканята, впрегнало воловете, овършало житото, отсеяло го и повикало лисицата.

— Ела, кумичке, да разделим зърното!

— Ида! — завтекла се лисицата.

Грабнала кринчето и почнала:

— На тебе, врабченце, едно кринче зърно, а на мене две кринчета, защото аз вършех по-тежка работа: подпирах облака.

Врабчето прибрало своето жито, преглътнало и си отишло.

— Защо си нажалено? — попитало го кучето.

Врабчето му разказало как го излъгала лисицата. Тогава кучето се вдигнало ядосано:

— Ще я науча аз! Заведи ме в лисината житница!

Врабчето го завело. Кучето влязло в житницата и се заровило в зърното.

На другия ден лисицата влязла в житницата си и почнала да пълни един чувал, защото щяла да ходи на воденица. Както гребяла, открила едното ухо на кучето, помислила, че е подлога от цървул и го захапала. Тогава кучето скокнало и на бърза ръка я удушило. ❧

Kiedyś Wróbel i Lisica byli wielkimi przyjaciółmi. Dokąd poszła Lisica, tam też podążał Wróbel.

— Wróbelku, bracie — powiedziała pewnego razu Lisica, — popracujmy razem.

— A co będziemy robić? — zapytał Wróbel.

— Jest co robić. Posiejemy żyto. Potem wspólnie je zbierzemy, a to, co otrzymamy, podzielimy równo między siebie. Chcesz?

— Chcę, przyjacielu.

Posieli więc żyto. Urosło, wydało kłos, dojrzało. Przyszedł czas żniw. Pewnego ranka Lisica, która była bardzo leniwa, zaczęła myśleć nad tym, jak mogłaby przechytrzyć Wróbla.

— Wróbelku, bracie, ty zbieraj żyto, a ja pójdę na wzgórze podpierać chmurę, aby nie spadła, ponieważ jeśli spadnie, nasze piękne żyto przepadnie!

— Idź, przyjaciółko — powiedział Wróbel i sam zaczął zbierać żyto.

Lisica wspięła się na wzgórze, klęknęła, aby podeprzeć chmurę, która właśnie się wyłoniła znad gór.

A Wróbel zbierał, zbierał, zebrał żyto z całego pola, powiązał je w snopki i zrobił klepisko.

— Chodź, przyjaciółko, młóćmy!

— Ty młóć, Wróbelku, bracie, ja dziś ponownie będę podpierać chmurę, ponieważ — jak wiesz — jeśli chmura spadnie, nasze piękne żyto przepadnie!

Wróbel przygotował żyto do młocki, zaprzęgł woły, zmłócił zboże, wyrwał chwasty i zawołał Lisicę.

— Chodź, przyjaciółko, podzielimy się ziarnem!

— Idę! — ochoczo rzuciła się Lisica.

Wzięła garniec i zaczęła:

— Tobie, Wróbelku, przypadnie jeden garniec ziarna, a mi dwa, ponieważ ja wykonywałam cięższą pracę: podpierałam chmurę.

Wróbel wziął swoje ziarno, przełknęło i odszedł.

— Dlaczego jesteś zawiedziony? — zapytał go Pies.

Wróbel mu opowiedział o tym, jak został oszukany przez Lisicę. Pies wykrzyknął ze złością:

— Już ja ją nauczę! Zaprowadź mnie do jej spichlerza!

Wróbel więc go zaprowadził. Pies wszedł do spichlerza i zakopał się w ziarnie.

Następnego dnia Lisica weszła do swojego spichlerza i zaczęła napełniać worek ziarnem, ponieważ miała iść do młyna. Gdy grzebała w ziarnie, odkryła jedno z psich uszu, pomyślała, że to kawałek mokasyna i wbiła w niego zęby. Wtedy Pies wyskoczył i szybkim ruchem ją udusił.

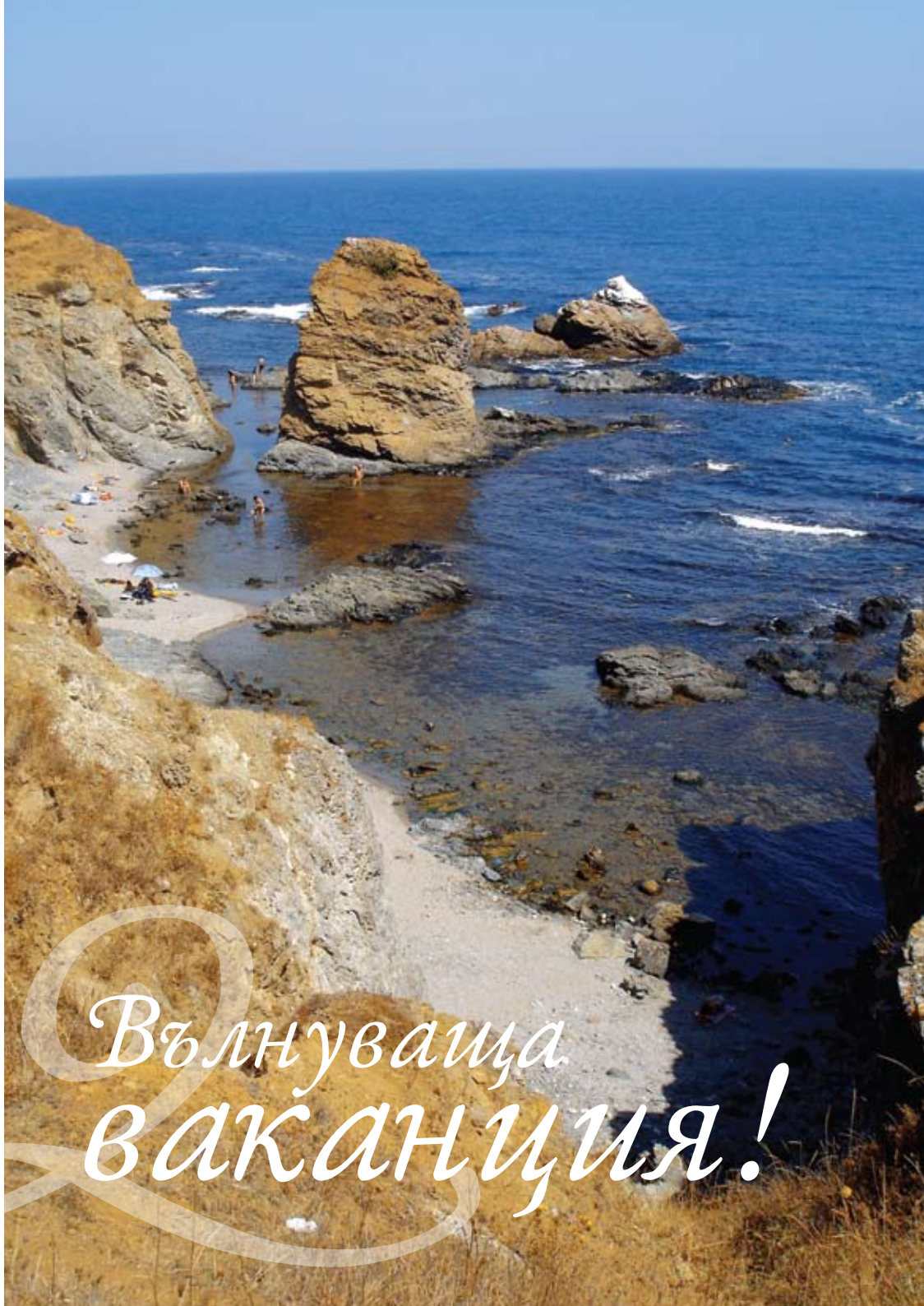

Zdjęcie: Viktoria Kozlowska.